

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Eleazarus apud Aristæum de allegorico sensu scripturæ Cap. iij

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

parcendum etiam in hostili regione, nec interficiendū animalia illa uoluit, quorum labore homines iuuant. Sic undiq; cum docendo, tum puniendo a uitijs ad uirtutem reduxit. Mors enim imminet, si adulteratus es, si puellam rapuisti, si matrem tentasti, si tentatus concessisti, de alijsq; omnibus punitiones rebus conuenientes absq; deprecatione conscripsit. Seruatoribus autem legum pram̄ia proposuit, non argentum, neq; aurum, non oleastri, aut hederę ferta, & inane quoddam p̄conium, sed & ipse prädixit, & deus miraculis confirmauit. Si quis etiam mortuus esset pro lege, uiuet tamen, & meliora maioraq; p̄mia consequet̄. Vnde factum est (non enim uereor dicere, quod res ipsa prädicat) ut multi magno animo summos cruciatus & mortem ipsam subire maluerint, quam quicquā facere aut dicere präter legem. Et certe si gens nostra ignota cæteris hominibus esset, nec legis nostræ sanctitas ullo modo cognosceretur, & aliquis omnia diligenter scripta Græcis nunc legeret, narraretq; talem se aliqua in orbis parte uiuendi uidiſſe disciplinam, quam multis sæculis cum summa in deum pietate seruata diceret, omnes admirarentur. Nullus enim uere sanctiores leges excogitauit, nec tot sæculis leges suas animis hominū firmiter imprimere potuit. Prætermitto Platonem, qui ueram opinionem de deo in multitudinem efferre non esse tutum cōfiteretur, & leges uerbis inanibus cōscripsit, unde nulla utilitas, nisi forsan eloquentię consecuta est. Lycurgum autem homines admirantur, & Sparten in cœlum efferunt, quia lōgo tempore leges illius inuiolatas Spartani conseruauerunt, quæ res certe non paruę uirtutis est, sed illi breui tempore id fecisse inueniuntur, si quis eos cum Iudæis comparat, qui non minus fere, q̄ duo annorū milia in legibus permanent. Præterea Lacedæmonij liberi quidem leges seruabant, q̄ primum autem fortuna mutata fuit, totius uiuendi disciplinæ, omniumq; suarum pene legum obliti. Nos autem sæpius aduersa fortuna multo magis quā cæteri homines uexati, nec etiā in summis periculis legem nostram tradidimus.

H Eleazarus apud Aristeum de allegorico sensu scripturæ. CAP. III.
 Nec Iosephus de mosaica Iudeorū disciplina. Multa uero dicere possem de occulta legum uirtute, & allegorica speculatione,

culatiōe, sed tangam pauca quæ ab Eleazaro atq; Aristobolo sum/
 mis apud Iudæos uiris nobilissimisq; q̄i Ptolemæi tēpore perflu/
 xerunt, quorum alter Eleazarus pontificatus etiam dignitate insi/
 gnis fuit, ut paulo ante scriptum est, cum de translatione scripturæ
 in linguam græcam diceremus, qui regijs legatis uirtutem scriptu/
 ræ occultam esse ostendens, his uerbis usus est, ut Aristeus alter ex
 legatis conscripsit. Dignum autē est inquit nōnulla eorum, quæ ab/
 eo audiuius breuiter ponere, p̄cipue quoniā temere quædam de
 puris atq; impuris animalibus in lege scripta multi arbitran̄. Inter/
 rogatus enim a nobis, quāobrem si a deo uniuersa creata sunt, impu/
 ra nonnulla scriptura uocitat, a quibus abstinentum esse iubet, ita
 differuit. Vides quantam uim habet conuersatio atq; consuetudo,
 malos enim homines si cum improbis, laudabiles si cum probis con/
 uersantur, facile facit. Primum igitur legum diuinarū lator ita cum/
 cta deo patere ostendit, ut nihil agi, nihil excogitari possit, qd̄ eum
 lateat. deinde cæteros om̄es homines falso multitudinē deorum in/
 trodúcere docuit, cum ipsi multo p̄stantiores sint q̄ dij sui, quos ue/
 nerantur, quorum simulachra lapidea, uel lignea tanquā imagines
 eorum, qui ad uitam sibi nonnihil contulerunt, adorant sensum ipsi
 habētes ea quæ insensata penitus sunt. Cur autem omnino quasi dij
 a gentibus coluntur illi, qui ad usum humanæ uitæ aliquid inuene/
 runt, cum nō fecerint neq; produxerint ipsi quicquā, sed meliorem
 eorum, quæ sunt usum excogitarint? Aut cur hodie quoq; multi
 non adorantur, cum antiquioribus ad inueniendum excogitandū/
 q; multa sagatiores acutioresq; sunt? Nam de Aegyptijs quidē ne/
 scio quid dicere oporteat, baluas enim & serpētes, & uiuos, & mor/
 tuos uenerant. Hæc igitur inspiciens, diuinus ille uir mœnibus fer/
 reis, & inuiolabili ualle a cæteris gentibus separare nos uoluit, quo
 pacto facilius corpore atq; animo immaculatos, longeq; ab huius/
 cæmodi falsis opinionibus remotos fore uidebat, ut solum uerū d̄ū
 præter cæteras gentes adorantes, illi solummodo in hæreamus. Un/
 de factum est, ut a nōnullis Aegyptiorum sacerdotibus, qui discipli/
 nam nostram altius consyderarunt, dei homines gens nostra sit ap/
 pellata, quod nemini nisi deum uerum colat, accidere potest. Nec
 id iniuria, reliquis enim cibo, potui, uestitueq; inhiantibus nostri,

omnibus istis contemptis, per totam uitam de omnipotentia dei cogitat. Ne igitur conuersatione atque consuetudine aliorum corrupti, ad impietatem eorum deferamur, cibi & potus, tactus & auditus, atque uisionis purificatione legali nos a caeteris separauit. Cuncta enim ab una potentia omnipotentis dei gubernata naturali ratione similia sunt, quauis singula a quibus abstinemus, & quibus utimur, profundam habeant rationem, quorum unum aut alterum exempli gratia ponam, ne putes temere de rebus tam paruis a Mose fuisse conscriptum, sed omnia uideas ad probitatem hominum, & iustitiae perfectionem sancte pertinere. Volucres enim omnes, quibus utimur, domestice mundaeque sunt tritico, aut leguminibus connutritae, ut columbae, turtures, perdices, anseres, caeteraque huiusmodi. Quae vero prohibite sunt eas rapaces, carnibusque aliarum auium nutriti comperies, a quibus agnis, haedisque raptis, hominibus quoque tam uiuis, quam mortuis inferitur iniuria. Quae omnia merito immunda nominauit, ut uel hinc rapina & caede nos deterreret, & ad iustitiam hortaret, moneretque iustissime atque pacifice uiuere, sicut omnes uolucres mundaе, quae nulli auium, nec omnino alijs iniuriant. Ita his quasi symbolis ad iustitiam intelligentes conuertit. Nam si animalia huiusmodi tangenda non sunt propter immundiciam suam, quales erunt homines, qui prauitate morum illis se similes reddunt. Omnia igitur haec Tropologice, sanctaeque intellecta plurimum conferant, consideratio enim unguulae fissurae, an contra sit, distinguendos esse singulos actus probe significat, quos qui non distinguit, omnes quasi pecora, parentes simul & filie, sorores & fratres, quodque nec in pecudibus inuenit, mares inter se commiscuntur, a quibus omnibus nos longe absumus. Vnde marisice una & hunc distinguendi modum docuit & uitae constitutionisque nostrae habendam esse memoriam monuit. Cum enim dixisset, quaecumque unguulam scindunt, adiecit, & ruminant. Nihil enim aliud per ruminatorem signat, quam uitae constitutionisque nostrae, ut dixi, memoriam habentem uiuere. Hoc uita alimento conseruat. Ita & alibi iubet dicens. Memoria recordaberis domini dei tui, qui fecit in te magna & mirabilia. Ingenita enim profecto sunt, si quis diligenter considerat, formatio corporis, alimenti dispensatio, & ad singula membra mirabilis transitus, ac multo magis sensuum uis, mentis agitatio, & summa uelocitas, unde

singulae

singulæ quoq; artes inuentæ sunt. Quare monet memoria tenendū
 omnia, quæ diximus diuina uirtute & fieri, & gubernari. Loca de/
 inde ac tēpora omnibus accommodauit, ut semp & ubiq; dei memo/
 riam habeamus, & incipiētes quicquā agere & desinētes, & cū in/
 ter agendum sumus cōstituti, iam cibi & potus tam munditiæ quā
 immundicie: q̄ primitijs, quibus factis, postea utimur, ad deum nos
 cōuertit. Præterea per uestitū etiam simile fecit. Quid plura? In ipsis
 quoq; ianuis p̄cepta dei scribere iussit, ut cōtinuam eius haberemus
 memoriā, & in manibus ipsis circūferre ipsa uoluit, ut ostenderet o/
 mnia nobis iuste faciunda, creatorē timentibus, & nostræ creatiōis
 memoriā firmam retinentibus, lubet em̄ si q̄s dormitum eat, siue a
 lectulo recipiat, siue ambulet, siue sedeat, dei opera sibi esse meditan/
 da, & in singulis dei potentiā, qua sumus & possumus nō uerbistan/
 tūmodo, uerum etiam cogitatione atq; animo admirandam, laudan/
 dam, amandam. Sed de cibo ac potu dicta sufficiant. De sensibus au/
 tem ita iussit, ut nihil audiendum, nihilq; tāgendum uelit, quod im/
 mundum sit, & hoc simili quadam ratione. Rapaces enim prauaq;
 bestiolæ sunt, a quas tactu nos prohibuit, sicuti catæ ac mures, pe/
 stifera q̄dam animalia, & omnino inutilia hominibus, ita lex nostra
 nec v̄bo, nec opere iniuriose quenq; dicere, aut facere permittit, &
 tam expressæ q̄ per signa & symbola, omnibusq; modis nō fabulo/
 se, sed ueris rerum indicijs ad iustitiam & omnipotentē nos deū con/
 uertit. Omnis enim mentio mundor; atq; immundor; animalium
 ad hæc refer̄. Videbat igitur mihi, Eleazarus recte ad om̄ia respon/
 disse, nam etiā uitulos, arietes, & iuuenos nō siluestres, sed domesti/
 cos offerendos dicebat, ut qui sacrificabāt, hac re intelligerēt mites
 se atq; humanos esse oportere, p̄sertim cum oblatum affectus ani/
 mi significet. Hæc Eleazarus ad legatos, qui ad eum de interpreta/
 tione legum a Ptolemæo missi fuerunt, quibus aperte significauit
 profundam quandā rationē, ac allegoricam in lege diuina cōtineri,
 quā inuestigare deberēt, qui scripturā intelligere optarent. Aristot/
 bolus autē ille, cuius secundus Machabeor; liber meminit, quenq;
 Aristotelica peritum fuisse, philosophia cōstat, similiter manus &
 cætera membra, quando de deo dicuntur, intelligenda esse in libro,
 quē ad Ptolemæum scripsit, his uerbis declarat. Veniamus nūc ad
 ea,

ea, quibus etiã tu o rex significari tibi uoluisti, quid uelit dicere scriptura nostra, cum manus & brachia, facies & pedes iter & quietem deo attribuat. Quæ omnia cõuenienter intellecta, rectam de deo sententiã non fabulosam, aut falsam confirmant. Magna nancq; res, q̄ sensibus non cadunt, multis profecto modis a sensibilibus, a scriptore legum exponunt. Et ideo, qui recte intelligunt sapientiam illius, & diuini spiritus gratiam, quæ pphetam eum efficit uehemẽter admirantur, ex quibus p̄dicti philosophi fuerunt, & poetæ etiam nonnulli, qui propter illa, quæ ab eo accæperunt, maxime admirantur. Qui v̄o a sensu eius profundiore remoti, literæ tãtũmodo inherẽt, nihil magni eum scripsisse arbitrant. Explanabo igitur singula breuiter, atq; clare, quãtum in me situm est; quod si longe a ueritate abfuero, non scriptori, qui recte ac profunde omnia ædidit, sed mihi parum diuinas illas leges intelligenti temeritatẽ attribuas. Manus igit etiam nobis multis modis dici apertissimum est; nam cum magnũ exercitum, & legiones suas aduersus hostes mittis, magnam manũ te habere dicere uulgo solemus, & omnes qui audiunt uires tuas, per manum significari non dubitant. quod etiam Moses designauit dicens. In manu potenti eduxit te ab Aegypto deus. Et alibi a persona dei. Mittam manum meã & percutiam Aegyptios. & rursus ad Aegyptiorum regem. Ecce manus domini inquit erit in pecoribus tuis, & in omnibus agris mors magna, quibus potẽtia de iure significatur. Vis enim hominum, & actus omnis in manu eorum sita esse translative dicit. Idcirco legis scriptor uocabulum manus ad potentiam dei transfudit. Quies autem diuina non iniuria, utputo, dici potest stabilis creaturarum duratio atq; immobilitas, quam esse percipimus quia deus, cui omnia subijciunt, ita constituit, nunquã enim cœlum in terram conuersum est, neque terra in cœlum mutata, nec Sol luna, neq; Luna sol facta est. Et in animalibus similiter, non est enim in naturam hominis fera conuersa, nec homo in lœluam unq; pertrãsiuit. Hæc igit quies atq; stabilitas diuina dici potest. Descendisse in montem etiam tempore, quo lex ferebat scriptura deũ perhibet, ut omnes operationem dei conspicerent, quam descensum appellamus. Scribitur enim exarsisse montem igne, quando deus descendit, turbarumq; uoces exauditas fuisse. Cumq; tota multitudo non pau/

pauciores quā decies centena milia essent, per quinque dies in omni loco montis ardens ignis aspiciebat. Ita descensus ille nullum localem motum significat, ubique enim deus est, sed uiribus ignisque mirabiles sunt, quia uniuersa consumunt quinque dierum spacio, sic ardentis, ut nihil ibi consumptum fuerit, sed ipsa quoque herbarum uiriditas intacta permanferit, turbarumque sonitu intolerabili nullis aedito instrumentis, descensus dei omnibus significat. Descendit enim quoniam uoluit diuinis Iudaeorum genus legibus comunire. Hæc Aristobolus.

De Essæis, qui priscis temporibus apud Iudæos sublimi uiuebant philosophia. CAPVT IIII.

Verum quoniam diuinarum legum precepta percurramus, & formam allegorici sensus tetigimus, illud pretermittendum non est, uniuersam Iudaeorum gentem in duas maxime partes fuisse diuisam; unam quæ precepta legis certo quodam literæ sensu sequebat, alteram, quæ maiore philosophia firmata, altius atque subtilius omnia speculabat, qui & philosophi Iudaeorum esse putabant. Horum disciplinam omnes, qui nouerunt, uehementer admirati sunt, Iosephus quoque atque Phyloludæi perpetuæ memoriæ uitam eorum commendarunt. Itaque ne tam sublimes uiri neglecti esse uideantur, a libro Phylonis, quem pro Iudæis composuit, nonnulla sumenda mihi esse arbitror. Præter cæteros inquit, quos pene innumerabiles sanctio mosaica ad bene uiuendum incitauit, Essæi summi omnium atque maximi sunt, ab Hofiotete, id est græca lingua sanctitate (sicut mihi uidetur) appellati, quorum secta non genere, sed uirtute atque humanitate discernitur. Itaque nemo puer, nemo adolescens propter instabilitatem ætatis, sed uiri omnes aut senes sunt, qui nullo corporis morbo, nulla animi perturbatione feruntur, sed uera solli hominum libertate fruuntur, cuius rei uita sua testimonium præbet. Nemo proprium aliquid possidet, non domus, non pecus, non uas aliquod, sed omnibus in medio positis, communiter utuntur, habitant simul & conuiuunt quasi sodales. Cumque omnia pro communi utilitate faciant, alia aliorum negocia sunt, quæ impigre subeuntes certant, non frigus, non calorem, non aliquam mutationem aeris formidantes, sed ante ortum Solis ad solitos labores uersi, crepusculo uespertino cum gaudio redeunt, non aliter quam qui certamine gymnici